

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในช่วงระยะ 2-3 ทศวรรษที่ผ่านมาได้มีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบจากงานภาคเกษตรกรรม เป็นภาคอุตสาหกรรมที่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพจิตของประชาชน เกิดการไม่สามารถปรับตัวได้ตามสถานการณ์ ความเครียดซึ่งเป็นปัญหาที่เกี่ยวกับพฤติกรรมมีแนวโน้มสูงขึ้น และผลกระทบที่ตามมาคือ ไม่สามารถจัดการกับความรับผิดชอบ หรือภาระหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพเท่าที่ควร จนเกิดปัญหาต่างๆตามมามากมาย หรืออาจกล่าวได้ว่าการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วก่อให้เกิดปัญหาสุขภาพจิตสูงขึ้น โดยเฉพาะความเครียดซึ่งเป็นมูลเหตุที่สำคัญที่นำไปสู่ปัญหาสุขภาพจิตที่รุนแรง⁽¹⁾

องค์การแรงงานระหว่างประเทศและองค์การอนามัยโลกได้ให้ความสำคัญต่อปัญหาดังกล่าว และได้กระตุ้นให้เกิดการวิจัยในด้านนี้อย่างกว้างขวาง มีงานวิจัยเกิดขึ้นมากมายในประเทศที่พัฒนาด้านอุตสาหกรรม เช่น ประเทศในกลุ่มสแกนดิเนเวีย ยุโรปและในสหรัฐอเมริกา มีการจัดประชุมร่วมกันของคณะกรรมการองค์การแรงงานระหว่างประเทศและองค์การอนามัยโลก ที่กรุงเจนีวา ประเทศสวิตเซอร์แลนด์ เพื่อรวบรวมผลงานวิจัยและปรึกษาเพื่อหาวิธีการจัดการกับปัญหานี้⁽²⁾ นอกจากนี้แล้วสถาบัน The National Council on Compensation Insurance ได้ศึกษาโรคเครียดจากการทำงาน ในปี ค.ศ. 1988 พบว่ามีประมาณร้อยละ 14 จากคนงานที่เป็นโรคจากการประกอบอาชีพทั้งหมด โดยเพิ่มขึ้นจากปี ค.ศ. 1980 ถึงร้อยละ 0.5 ทำให้ต้องสูญเสียค่าใช้จ่ายจากการเจ็บป่วยที่มีสาเหตุจากความเครียดเป็นจำนวนมหาศาลในแต่ละปี⁽³⁾

สถานประกอบการเป็นสถานที่หนึ่งที่มีงานมากมายหลายชนิด และสภาพการทำงาน สภาพแวดล้อมต่างๆในสถานที่ทำงาน อาจมีผลกระทบต่อสุขภาพอนามัยของคนทำงานในสถานประกอบการนั้นๆ จากสภาพความบีบคั้นดังกล่าวยังผลให้ผู้ปฏิบัติงานในองค์กรได้รับผลกระทบโดยตรง ไม่ว่าจะต้องพบกับการถูกกดดันให้เกิดความเครียดในการที่ต้องปรับตัวให้เข้าสภาพการณ์แวดล้อมทางสังคม ทำให้มีผลต่อการปฏิบัติงานลดลง รวมถึงเกิดการเจ็บป่วยด้านร่างกาย และความเจ็บป่วยทางจิตใจ เช่น มีความคิดเฉื่อยชา มีความรู้สึกสิ้นหวัง หรืออาการรุนแรงถึงขั้นมีความคิดทำร้ายตัวเองหรือพยายามฆ่าตัวตาย ซึ่งลักษณะเหล่านี้สามารถพบได้เด่นชัด

โดยปกติแล้ว สภาพการทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม มักก่อให้เกิดความเหนื่อยล้าทั้งทางร่างกายและจิตใจ ซึ่งสาเหตุที่อาจมาจากสภาพแวดล้อมในการทำงาน เช่น การทำงานในท่าทางที่ไม่ถูกสุขลักษณะ เสียงดัง มีฝุ่นละออง หรือสารเคมี กลิ่นจากวัสดุหรือสารที่ก่อให้เกิดความรำคาญ ลักษณะงานที่มีความเสี่ยง สวัสดิการที่พึงได้รับ รวมถึงความสัมพันธ์กับผู้ร่วมงาน สิ่งเหล่านี้ล้วนมีผลต่อทางร่างกายและจิตใจของคนงานในขณะที่ทำงาน

โรงงานอุตสาหกรรมในเขตนิคมอุตสาหกรรม 304 IP 2 หรือ 304 อินดัสเตรียลปาร์ค 2 เป็นกลุ่มบริษัทเกษตรรุ่งเรืองพืชผล (Advance Agro) หรือกลุ่มพันธมิตรดับเบิลเอ (Double A Alliances) ซึ่งเป็นอุตสาหกรรมกระชายครบวงจรแห่งแรกในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ที่ได้รับใบรับรองมาตรฐานการจัดการด้านสิ่งแวดล้อม ISO 14001 และมาตรฐานด้านคุณภาพ ISO 9001:2000 จากสถาบัน AJA EQS ประเทศอังกฤษ ในปี 2540 หลังจากที่ได้รับรางวัลอุตสาหกรรมดีเด่นประจำปี 2539 ประเภทการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมจากกระทรวงอุตสาหกรรม

เนื่องด้วยกลุ่มพันธมิตร ดับเบิลเอ (Double A Alliances) เป็นกลุ่มบริษัทที่มีธุรกิจครบวงจรเริ่มตั้งแต่ห้องปฏิบัติการในการเพาะเลี้ยงต้นกล้ายุคาลิปตัส ไปจนถึงการนำเข้ามาผลิตเป็นกระชาย รวมไปถึงบริษัทที่ดูแลเรื่องระบบการขนส่งจนผลิตภัณฑ์เดินทางไปถึงมือผู้บริโภค หรือแม้แต่บริษัทที่นำสิ่งเหลือใช้จากอีกบริษัทหนึ่ง มาเป็นวัตถุดิบเพื่อผลิตเป็นสินค้าและบริการของอีกบริษัทหนึ่ง เป็นต้น จากความหลากหลายทางธุรกิจและจำนวนบริษัทที่อยู่ในเครือซึ่งมีจำนวนมากนี้ ทำให้กลุ่มพันธมิตร ดับเบิลเอ (Double A Alliances) มีความจำเป็นต้องอาศัยแรงงานจำนวนมาก ซึ่งหากนับรวมทุกบริษัทที่อยู่ในทุกนิคมอุตสาหกรรม อันได้แก่ 304 IP 1, 304 IP 2 และ 304 IP 3 แล้วจะพบว่า กลุ่มพันธมิตร ดับเบิลเอ (Double A Alliances) ต้องอาศัยแรงงานที่อยู่ในกระบวนการผลิตสูงถึงประมาณ 8,000 คน และในจำนวนนี้จะพบว่า เป็นพนักงานระดับปฏิบัติการสายการผลิตเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งพนักงานระดับปฏิบัติการสายการผลิตนี้เป็นปัจจัยนำเข้าที่สำคัญของกระบวนการ จนอาจกล่าวได้ว่าพนักงานระดับปฏิบัติการสายการผลิตมีผลกระทบต่อต้นทุนและผลประกอบการของบริษัท การดูแลพนักงานให้ปฏิบัติงานโดยมีความเครียดน้อยที่สุดเท่ากับเป็นการรักษาด้านทุนด้านทรัพยากรบุคคลให้ลดลงด้วย

ด้วยเหตุนี้ ทำให้ผู้วิจัยได้เล็งเห็นความสำคัญของปัญหาดังกล่าว จึงมีความสนใจที่จะดำเนินการศึกษาภาวะความเครียดในการปฏิบัติงานของพนักงานโรงงานอุตสาหกรรมระดับปฏิบัติการสายการผลิตในเขตนิคมอุตสาหกรรม 304 IP 2 รวมถึงปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับภาวะความเครียดในการทำงาน เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาหาวิธีการที่ถูกต้องในการจัดการกับความเครียดให้อยู่ในระดับที่เหมาะสมที่จะกระตุ้นให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดในการปฏิบัติงาน และพัฒนางานด้านการส่งเสริมสุขภาพจิตของพนักงานโรงงานอุตสาหกรรมในเขตนิคมอุตสาหกรรม 304 IP 2

อีกทั้งยังสามารถกระจายผลการวิจัยที่ได้ไปยังนิคมอุตสาหกรรม 304 IP 1 และ 304 IP 3 ต่อไป อันจะเป็นประโยชน์สำหรับพนักงานในสายการผลิตจำนวนมาก

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

วัตถุประสงค์ทั่วไป

1. เพื่อศึกษาระดับความเครียดของพนักงาน โรงงานอุตสาหกรรมระดับปฏิบัติการ สายการผลิต ในเขตนิคมอุตสาหกรรม 304 IP 2

วัตถุประสงค์เฉพาะ

1. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความเครียดกับปัจจัยต่างๆที่เกี่ยวข้องกับความเครียดของพนักงาน โรงงานอุตสาหกรรมระดับปฏิบัติการสายการผลิต ในเขตนิคมอุตสาหกรรม 304 IP 2

ขอบเขตของการวิจัย

พนักงาน โรงงานอุตสาหกรรมที่ใช้เป็นประชากรในการศึกษาคั้งนี้เป็นพนักงาน โรงงานอุตสาหกรรมระดับปฏิบัติการสายการผลิต เขตนิคมอุตสาหกรรม 304 IP 2 จังหวัด ฉะเชิงเทรา เท่านั้น

ข้อจำกัดของการวิจัย

1. เนื่องจากการศึกษาความเครียดของพนักงานในโรงงานอุตสาหกรรม ณ ช่วงเวลาใด เวลาหนึ่ง เวลาที่เก็บข้อมูลอาจเป็นตัวแทนที่มีอิทธิพลต่อระดับความเครียดซึ่งไม่สามารถควบคุมได้
2. การทำวิจัยครั้งนี้ศึกษากับประชากรในเขตนิคมอุตสาหกรรม 304 IP 2 เท่านั้น ทำให้ข้อมูลที่ได้จะใช้ได้กับเฉพาะพนักงานในโรงงานอุตสาหกรรม ที่อยู่ในสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมที่คล้ายคลึงกับลักษณะเช่นนี้เท่านั้น

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

- ความเครียดในการทำงานของพนักงานโรงงานอุตสาหกรรมระดับปฏิบัติการสายการผลิต หมายถึง ปฏิกริยาที่สภาวะร่างกายตอบสนองต่อสภาพแวดล้อมจากภายนอก และที่เกิดขึ้นจากภายในตัวบุคคลโดยวัดจากคะแนนของเครื่องมือวัดแบบทดสอบความเครียดสวนปรง (Suanprung Stress Test : SPST – 60)
- ความพึงพอใจในการทำงาน หมายถึง ความรู้สึกหรือความคิดเห็นในทางบวก มีความสนใจ กระตือรือร้น และมีความสุขในการทำงานที่วัดจาก ลักษณะงาน ปริมาณงาน ความก้าวหน้า สัมพันธภาพกับหัวหน้างานและเพื่อนร่วมงาน สภาพแวดล้อมในการทำงาน ความปลอดภัยในที่ทำงาน และสวัสดิการที่ได้รับ ของพนักงานระดับปฏิบัติการสายการผลิตในเขตนิคมอุตสาหกรรม 304 IP 2
- สัมพันธภาพกับเพื่อนร่วมงาน หมายถึง การแสดงออกทางพฤติกรรมหรือความรู้สึกที่พนักงานระดับปฏิบัติการสายการผลิตมีต่อเพื่อนร่วมงาน ในการสนับสนุน การให้คำแนะนำปรึกษา การช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกันในการปฏิบัติงาน
- สภาพแวดล้อมในการทำงาน หมายถึง สภาพแวดล้อมที่อยู่ในสถานที่ปฏิบัติงาน แบ่งออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่
 1. สภาพแวดล้อมทางกายภาพ ได้แก่ เสียง แสงสว่าง ความร้อนในบรรยากาศการทำงาน ความสิ้นสะอาด เป็นต้น
 2. สภาพแวดล้อมทางเคมี ได้แก่ ฝุ่นละอองชนิดต่างๆ สารเคมีที่ใช้ในกระบวนการผลิต ตัวทำละลาย เป็นต้น
 3. สภาพแวดล้อมทางชีวภาพ ได้แก่ เชื้อโรคต่างๆ
 4. สภาพแวดล้อมทางจิตวิทยาสังคม ได้แก่ การทำงานในท่าทางที่ไม่ถูกต้อง การขึ้นเป็นเวลานานๆ การออกแบบเครื่องจักรที่ไม่เหมาะสมกับผู้ปฏิบัติงาน และท่าทางการทำงานที่ซ้ำซาก เป็นต้น
- สวัสดิการ หมายถึง สิทธิประโยชน์ที่ทางบริษัทได้จัดให้มีแก่พนักงานนอกเหนือจากรายได้ประจำ เช่น ค่ากะ ค่าทำงานล่วงเวลา ชุบน้ำกิน และประกันชีวิต เป็นต้น

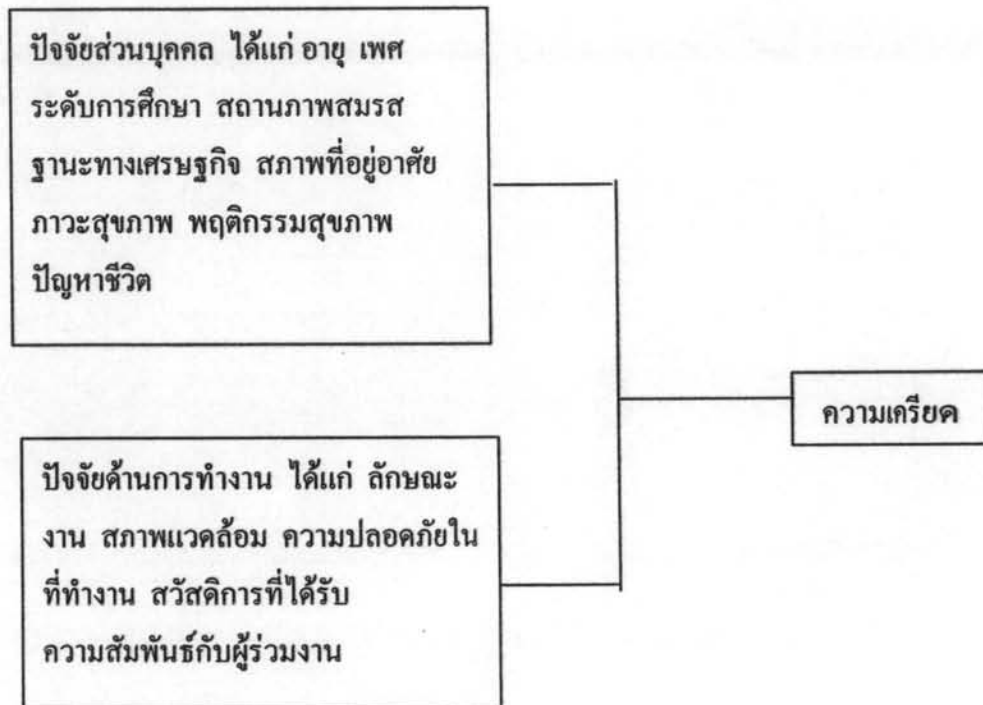
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้ทราบข้อมูลระดับความเครียดและปัจจัยต่างๆที่เกี่ยวข้องกับความเครียดของพนักงานโรงงานอุตสาหกรรมระดับปฏิบัติการสายการผลิต เขตนิคมอุตสาหกรรม 304 IP 2 จังหวัด ฉะเชิงเทรา
2. เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับการวางแผนหาวิธีการที่ถูกต้องในการจัดการกับความเครียดจากการทำงานของพนักงานในโรงงานอุตสาหกรรม
3. เพื่อเป็นข้อมูลให้แก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชน ได้แก่ กระทรวงแรงงาน กรมสุขภาพจิต และสถานประกอบการต่างๆในการร่วมกันหาแนวทางในการสร้างเสริมสุขภาพจิตในพนักงานโรงงานอุตสาหกรรม
4. เพื่อเป็นแนวทางในการวิจัยต่อไป

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงพรรณนา ณ ช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง โดยมีระเบียบวิธีวิจัย คือ การเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นพนักงานโรงงานอุตสาหกรรมระดับปฏิบัติการสายการผลิตจำนวน 8 บริษัท เป็นจำนวนทั้งสิ้น 268 คน โดยมีเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยแบ่งเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 เป็นแบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานด้านบุคคล และข้อมูลพื้นฐานด้านการทำงาน และส่วนที่ 2 เป็นแบบทดสอบวัดความเครียดสวนปรุง, ฉบับ 60 ข้อ เพื่อที่ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่พนักงานตอบมาตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามและนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ต่อไป โดย การวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS PC⁺ โดยใช้สถิติเชิงพรรณนาและสถิติอนุมาน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย